

segali; raji naj jih za kake 3 do 6 pavcov krajše pustí. Taki koli ne bodo drevesu v škodo, ampak le v podporo, da ga veter ali kaj družega ne odlomi ali kako drugače ne poškoduje.

Kmetijske novice.

Število živine v našem cesarstvu.

Po novi štetvi je bilo po avstrijskih deželah v letu 1857: kónj 3 milijone in 530,647, tedaj za 309,793 več kakor v letu 1851, ko so živino zadnjikrat šteli. — Goveje živine se je redilo 14 milijonov in 727,623, med tem številom je bilo 6 milijonov 621,742 krav, 3 milijone in 263,497 pa volov. Po tem takem se je število goveje živine od leta 1851 zmanjšalo za 4 milijone in 317,039. — Ovác se je naštelo 17 milijonov in 84,702, tedaj več od leta 1851 za 283,237. — Koz se je zmanjšalo za 670,129. — Prešičev se je v letu 1857 redilo 8 milij. in 279,764, torej tudi 870,000 več kakor v letu 1851.

Pijavka prerokinja vremena.

Da pijavke vreme prerokujejo, je že stara reč. Gospod W. Hooper Attree, ki je pijavke več let zavoljo tega opazoval, naznanjuje zdaj to-le:

Kadar ima vreme lepo jasno biti, leži pijavka mirno in kakor klopčič zvit na dnu vode.

Ako ima dopoldne ali popoldne deževati, zleze gori do verha posode in ostane tû, dokler se ne naredi vreme stanovitno.

Kadar ima veter priti, pijavka po vodi hitro sém ter tjé šviga in je zlo nepokojna.

Silen vihar, grom in dež naznanuje s tem, da zapusti vodo in se zvija, kakor da bi jo kerč lomil.

Ob hudem mrazu leži kakor pri lepem vremenu mirno na dnu vode.

Kadar ima sneg iti, se derži gori na verhu kozarca kakor ob deževnem vremenu.

Za vse svoje opazovanja je imel gosp. Attree pijavke v kozarcu (glažu), ki je deržal po 4 lote vode; 3 četert kozarca je bilo z vodo napolnjenega, in kozarec je bil zgorej s platnéno cunjo pokrit.

Tako si tudi vsak drug lahko napravi vremenskega preroka — za kratek čas. Pijavke živé v sami hladni vodi, da se le dvakrat v tednu jim premení.

Narodo- in krajopisje.

Otok Kerk.

Spisal J. Terdina

v odgovor gospodoma Vuku in Klunu.

Kerk je domače ime otoku, kteremu Lahi in po njih drugi Evropljani Veglia pravijo.

Kje leži, mi ni treba popisovati; mera mu je 7 □ milj, in duš je živel lani na tem prostoru 17,924. Kerk ima toraj med vsemi kvarnerskimi otoki največ ljudi, ker jih Čres (Cherso), čeravno je večji (8 □ milj) še 8000 nima. S Kerkom so gospodovale do leta 1799 Benetke. Kakor povsod si je beneška gospôda tû prizadevala, laški jezik udomačiti, nekaj po nauku, nekaj pa z ustanovljanjem laških kolonij. Ena še zdaj živi, ali prav za prav životari; imenuje se Veglia, kakor celi otok in ta Veglia mu je še dan današnji pglavitno mesto. Duš ima zdaj 1800; da jih je pa nekdanj več bilo, je gotovo, ker dosti hiš stoji zdaj praznih ali pa se podira, kjer je popred gospôda stanovala. Če človek v Veglii za imenitnosti poprašuje, mu nimajo družega pokazati, kakor kamnitnega beneškega leva, ki še na starem mestu stoji. S prečudno pobožnostjo se Vegljani na tega leva ozirajo. Skoraj jim več velja, kakor punčica v očesu. Mlaji rod nič ne ve, kaj pomeni; starec

pa mi je pravil, da takrat, ko je lev gospodaril, je bilo vse bolje na svetu; davkov se ni plačevalo celó nič, marveč so še Benečani Vegljanom dnar pošiljali, kadar jim je kaka stiska prišla; zemlja je rodila vse sama, pozimi ni nikoli snega, poleti nikoli suše ali toče bilo, in rib je plavalo toliko ob otoku, da so jih kar z roko lovili. Tedaj „aurea aetas!“ Pa se je res v mestu marsikaj spremenilo, toda ne zato, ker ne stresa več stari lev z zlato grivo. Bogata beneška gospôda je iz Veglie izginila; trosila je več, kakor so ji dohodki zmogli; bahaje se in zapravljaje po Rimu, Milanu in Fiorenci je slednjič obožala; svojim kmetom (kolonom) je nazadnje tudi hiše prodala. Ti nekdanji koloni so tedaj zdaj hišni gospodarji v Veglii, pa si ne morejo na nobeno plat nič opomoči; po mestu se kaže povsod, kamor pogledaš, revščina in podertija. Zemlja se je začela prodajati že davnej horvaškim sosedom, kupovaje hišo za hišo Horvatje že tudi v mesto silijo. Veglia je tako opešala, da zdaj še kerčme nima; sreča je še, da Kerški škof tû stoluje, brez njega bi nadloga še huja bila.

Vegljani govoré zgolj le laški, čisti, beneški dialekt; tudi šole in pridige so jim laške, pa so mi pravili, da zadnje leta so jeli včasí tudi po horvaški Božjo besedo oznanovati. Vse kaže, da ne bo dolgo, ko bo laščini odzvonilo. Škoda ne bo velika. Čez 500 let je tû kraljevala, njeni nasledki so bili siromaštvo, sirovost, zamorjenje vsega, kar človeško serce blago, kar narod častitljiv dela. Benečan se je neprenehoma na vseh stranéh vojskoval, toda ne sam. Tisoč in tisoč Horvatov je domovini upeljal, da so za-nj kri prelivali. „Riva dei Schiavoni“ v Benetkah priča še dan današnji, od kod si je mogočna republika junakov dobivala. Prevzetno se je šopirila po morji, kraljevaje na Jadru in na srednjem morji, ker je imela mnoge, hrabre, izurjene mornarje — Horvate iz primorja in z otokov. Temni visoki gozdi so enkrat pusti Kras zaljšali, segaje notri do morskih bregov, — al splavali so po vodi, iz njih je Benečan sebi in tujcem ladje tesaril. Kamor se ozremo, vidimo smert, ki jo je laška vlada sejala. Le narod je stari ostal, vse upiranje, mu domače navade, jezik, narodnost vzeti, je bilo zastoj. Narodna omika izvira le iz naroda; od drugod prinešena je kakor beršlin, ki drevesu, ovivši se, rast zadušuje, pa ga vendar ne more pokončati. Narod na otoku Kerku je v vseh rečeh zlo zlo zaostal, toda umerl ni: v tem je tolažba in upanje, da se bo sčasoma zamuda popravila. Zunaj mesta Veglie na otoku nič Lahov ni, ampak povsod so sami čisti Horvatje po kervi in po jeziku. Vseh skupaj je komaj 16000.

Grozno čudno mi se zdi, da Vuk v teh krajih Serbov išče; saj mora že učenček v drugi šoli vediti, da je tod okoli stara domovina Horvatov. Prepričal sem se in naj mi Vuk verjame, da na Kerku, na drugih otokih in po primorji nikjer ni ne ene serbske vasi, ne ene serbske hiše, in da je ljudem celó ime „Serb“ popolnoma neznano, bolj neznano kakor Amerika ali Melburn. Cuique suum! Med samimi Horvati pa je poseben razloček; nekaj jih od nekdanj tû prebiva, česar so si živo svesti; ti odvečani ali avtohtoni imajo tudi marsikaj svojega in silno starega v jeziku in živé razun na Kerku tudi na Čresu in po malih bližnjih otokih. Nekaj Kerčanov pa se je pozneje iz Vinodola sém priselilo; ti prihodniki so se v jeziku nekoliko po unih zvergli, večidel pa so ohranili svoj vinodolski dialekt. Avtohtonov je več kakor prihodnikov; pravili so mi, da najmanj 11000, in stanujejo na severji in na severnem iztoku, sém ter tjé precej daleč na jug premahovaje. Največje njihove mesta so Dobrinj, Verbnik in Omišalj; med temi je Dobrinj večji od laške Veglie. V imenu primorci ne delajo nikakoršnega razločka, imenuvaje avtohtone in prihodnike „Bodule“, v Senji pa tudi „Čuke“. Kerčanom pa te imeni niste nič kaj po volji; človek jim ne sme tako reči, če jih neče razžaliti. Za povračilo pravijo Vinodolcem „Kirci“, ki jim pa tega ne zamerjajo. Ko sem popra-